

رابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان

سمیه صادقی شهمیرزادی

فریبا عدلی¹

چکیده:

جوّ سازمانی انعکاسی از ارزش‌ها و عقاید در محیط کار است که تأثیرات معنی‌داری بر رفتار کارکنان می‌گذارد. این پژوهش به بررسی رابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان پرداخت. روش پژوهش توصیفی-همبستگی بود و مشارکت کنندگان 364 نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بودند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها دو پرسشنامه‌ی جوّ سازمانی و کارآفرینی بود، برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی شامل آزمون‌های همبستگی و رگرسیون گام به گام با نرم‌افزار Spss استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد فرضیه‌های 1 و 3 و 4 و 5 و 6 تأیید شدند و فرضیه 2 رد شد. یافته‌های پژوهش نشان داد بین جوّ باز-ایجاد روحیه بالا، صمیمیت و پرورش روحیه کارآفرینی و فعالیت‌های خلاقانه دانشجویان رابطه‌ی مثبتی وجود دارد.

کلید واژه‌ها:

جوّ سازمانی، نظام آموزش عالی، روحیه کارآفرینی، دانشجویان.

---

¹ عضو هیأت علمی دانشگاه الزهراء (س).

مقدمه

عصر حاضر، عصر تغییر و سرعت است. تغییرات سریع محیطی، پیچیدگی و رقابتی شدن جوامع در عرصه‌های جهانی و از سوی دیگر، رشد سریع جمعیت و افزایش نرخ بیکاری، اضطراب‌های اجتماعی ناشی از توزیع ناعادلانه ثروت و درآمد، کیفیت نامطلوب زندگی برای برخی از اقشار جامعه در عرصه ملّی، معضلات و چالش‌های عصر حاضر است. انسان کارآفرین به عنوان یک منبع نامحدود و محور اصلی توسعه، برای پاسخ‌گویی به این مشکلات معرفی شده است؛ برخورداری افراد جامعه از روحیه کارآفرینی فرآیند حل مشکلات را تسهیل می‌بخشد. نقطه شروع تحولات در این زمینه، از نظام آموزشی شروع می‌شود و گام نخست، ایجاد جوّ و فضایی خلاق و کارآفرین است.

جوّ سازمانی، انعکاسی از رویه‌ها و اعتقادات مشترک و سیستم‌های ارزشی در یک سازمان است (چن و هانگ، 2007، ص 105). جوّ ادراک اعضا از محیط را نشان می‌دهد و متأثر از سازمان رسمی و غیررسمی، شخصیت افراد و رهبری سازمان است. به عبارت دیگر، مجموعه ویژگی‌های درونی یک سازمان است که رفتار اعضا را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آن‌ها را به کار اثربخش و خلاق تشویق می‌کند یا به عکس بی‌علاقگی و نبود تعهد و بی‌قیدی را در آن‌ها تقویت می‌کند. لذا جوّ مناسب برای پرورش روحیه خلاق و کارآفرین در اعضا ضروری است.

کارآفرینی، فرایند ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منحصر به فرد منابع، به منظور بهره‌گیری از فرصت‌ها است (سعیدی کیا، 1386، ص 23). اهمیت مطالعه جوّ نظام آموزش عالی و تلاش برای بهبود آن به علت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموختگان و افزایش کمی و کیفی محصولات و بازده کار دانشگاه و همچنین عوامل انسان دوستانه و لزوم توجه به حقوق دانشجو و استاد در برخورداری از جوّی خلاق و کارآفرین می‌باشد. کارآفرینی از منابع مهم و پایان‌ناپذیر همه جوامع بشری است. منبعی که به توان و خلاقیت

انسان‌ها بر می‌گردد، از یک سو ارزان و از سوی دیگر پایان‌ناپذیر است. شواهد نشان می‌دهد جوامعی که به منابع انسانی و آموزش آن‌ها، متکی هستند تا به منابع طبیعی، در بلند مدت موفق‌تر عمل می‌کنند. علاوه بر این، یکی از دلایل بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، عدم کسب مهارت و حرفه‌آموزی می‌باشد که ارتباط مستقیم با نوع آموزش و سیستم آموزشی موجود دارد. دو نوع بحران آموزشی در دانشگاه‌ها وجود دارد که یکی مرتبط با تأکید ناکافی در ایجاد بصیرت در دانشجویان و دیگری تلفیق حوزه‌های میان رشته‌ای است. لذا کارآفرینی شامل بصیرت و تلفیق است. دلیل دیگر، عدم آشنایی دانشجویان به فنون راه اندازی کسب و کار است (اکبری، 1387، ص 17). دانشگاه‌ها با ایجاد جوّ انعطاف پذیر، خلاق و نوآور می‌توانند کارآفرین باشند و نسبت به تغییر و تحولات انعطاف داشته باشند. کلارک می‌گوید دانشگاه‌های پویا قرن بیست و یکم، دانشگاه‌های کارآفرین هستند. در این دانشگاه‌ها با استفاده از ابزارهای مدیریت کارآفرین، فعالیت‌های آموزشی با نیازهای جهان امروز و آینده منطبق می‌شوند. هم چنین کارآفرینی می‌تواند نظر و ایده‌ها را به عمل و کاربرد نزدیک نماید و تعادلی بین تحقیقات پایه و کاربردی به وجود آورد تا نتایج پژوهش‌ها منبعی برای ابتکار عمل در اقتصاد و جامعه باشد.

در این راستا نظام آموزشی، باید در ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی در اعضای خود تلاش کند. در واقع، پیوند اجتناب‌ناپذیر نظام آموزشی با نظام اقتصادی رسالت کارآفرینی را بر آن تحمیل کرده است و آموزش را از آمادگی برای زندگی به پاسخگویی به نظام اقتصادی تغییر داده است و در حال حاضر، عملکرد نظام آموزشی با توجه به پیامدهای اقتصادی آن بررسی می‌شود (عدلی، 1384). منظور از جوّ نظام آموزش عالی در این پژوهش، زیر مقیاس‌ها با ابعاد هشت گانه پرسشنامه توصیف جوّ سازمانی^۱ می‌باشد.

1- صمیمیت: ^۲ میزان همبستگی اجتماعی اعضاء

¹ - Organization Climate Description Questionnaire

² - Intimacy

ابطه‌ی موبّ نظام آموزش عالی و پرورش رومی‌ی ...

2- عدم جوشش:^۱ به تمایل اعضاء در عدم مشارکت در امور دانشگاه اشاره دارد.

3- روحیه:^۲ به موقعیتی معطوف است که در آن اعضاء احساس می‌کنند که نیازهای اجتماعی آنها ارضاء شده است.

4- باز دارندگی:^۳ میزانی که اعضاء قوانین، امور اداری و مدیریت را عامل بازدارنده سر راه کار خود می‌بیند.

5- نفوذ:^۴ رفتار پویایی که بدان وسیله مدیریت دانشگاه خود را به عنوان اسوه و نمونه‌ای از سخت کوشی مطرح می‌کند.

6- مراعات:^۵ حفظ ملاحظات انسانی در رفتار مدیریت دانشگاه با اعضاء.

7- کناره‌گیری:^۶ به میزان فاصله اجتماعی مدیریت دانشگاه با دیگران اشاره دارد (شیرزادی، 1385، ص 16).

8- تاکید بر تولید:^۷ میزانی که مدیریت دانشگاه تلاش می‌کند تا اعضاء را به کار شدیدتر وادار نماید (مثلاً تسلط و نظارت نزدیک، امرانه بودن و طلب نتیجه)، (آونز، 1382، ص 184).

از مباحث مهم در کارآفرینی، ایجاد و پرورش روحیه کارآفرینی در اعضا توسط سازمان‌ها است؛ به عبارت دیگر، سازمان‌ها می‌توانند با برنامه‌های آموزشی انگیزه‌ی پیشرفت، مخاطره پذیری، استقلال، خلاقیت و سایر اجزاء کارآفرینی را در افراد پرورش دهند و به سمت سازمان کارآفرین حرکت کنند. کارآفرینی، یک عامل مهم برای رشد اقتصادی و اجتماعی است، زیرا آن فرصت شغلی متعددی را فراهم می‌کند و کالاها و خدمات متنوعی را

1 - Disengagement

2 - Espirit

3 - Hindrance

4 - Thrust

5 - Consideration

6 - Aloofness

7 - Production emphasis

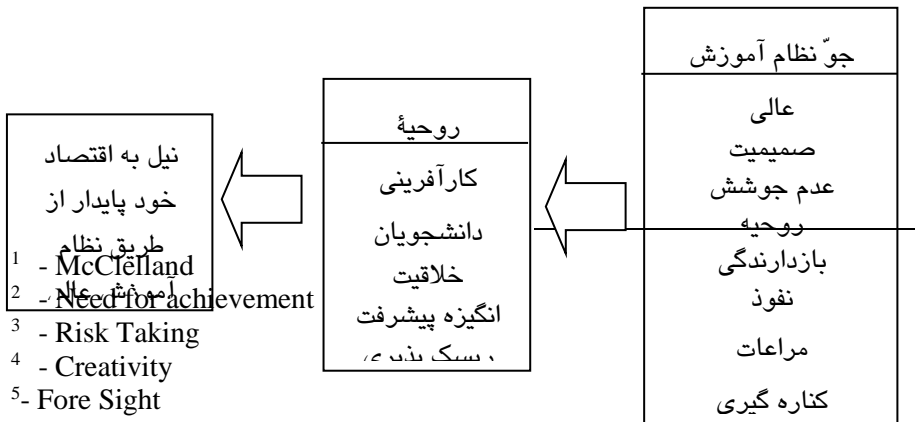
پژوهشنامه تربیتی

برای مشتریان ارائه می‌دهد و به طور کلی، رقابت جهانی را افزایش می‌دهد (لی، 2000، ص 104). مک کله لند^۱ فرآیند کارآفرینی را فراتر از شغل و حرفه، بلکه یک شیوه زندگی تعبیر می‌نماید؛ به طوری که خلاقیت و نوآوری، مخاطره پذیری، آینده‌نگری، ارزش آفرینی، فرصت گرایی، زیر بنا و اساس زندگی کارآفرینانه می‌باشد. اجزای کارآفرینی در این پژوهش عبارت هستند از:

انگیزه پیشرفت^۲: نیاز به موفقیت، عبارت است از تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی برای موفقیت در موقعیت‌های رقابتی. مک کله لند بین نیاز پیشرفت یک ملت و رونق اقتصادی آن همبستگی بالایی را یافت، زمانی که نیاز پیشرفت در جامعه کاهش می‌یافت، اقتصاد آن افت می‌کرد (شولتز، 1998، ص 545).

مخاطره‌پذیری^۳: مخاطره‌پذیری عبارت است از پذیرش مخاطره‌های معتدل که می‌توانند با تلاش‌های شخصی مهار شوند (اکبری، 1384، ص 47).
 خلاقیت^۴: خلاقیت توانایی خلق ایده‌های جدید است که ایده‌ها ممکن است به محصولات یا خدمات جدید نیز منجر شوند (ناظم، 1386، ص 14).
 آینده نگری^۵: دوراندیشی، قدرت درک (شیرزادی، 1385، ص 17). بر همین اساس شکل شماره 1، چارچوب این پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل شماره 1: چارچوب پژوهش

پژوهش‌های متعددی در زمینه‌ی جوّ نظام آموزشی و کارآفرینی انجام شده است؛ از جمله: زامپتاکس^۱ و همکاران (2009)، در پژوهشی با عنوان سیر کارآفرینی در سازمان‌ها دریافتند که کارمندانی که سطح بالایی از حمایت سازمانی را دریافت می‌کنند یعنی زمانی که سازمان به شایسته بودن شان اهمیت می‌دهد، به سازمان‌شان متعهدتر هستند و عملکرد بهتری ارائه می‌دهند.. جین^۲ و همکاران (2009)، در تحقیقات خود با عنوان دانشگاه‌ها یا کارآفرینان؟ دریافتند انتشار مقالات پژوهشی زیاد، نقش برجسته‌ای در تجاری کردن اختراعات علمی دارند. نوآوری از اجرای خلاقانه دانش آغاز می‌شود و تغییر دادن دستورالعمل‌ها تقویت سازمان‌ها را به همراه دارد.

سابل^۳ و همکاران (2008)، در پژوهشی با عنوان این که آیا انتخاب مدرسه می‌تواند سرعت کارآفرینی نوپا را افزایش دهد؟ دریافتند دانش‌آموزانی که در مدارس خصوصی ثبت نام می‌کنند در مقایسه با آنانی که در مدارس دولتی می‌مانند به طرز برجسته‌ای پیشرفت بیشتری از خود نشان می‌دهند.

چولت^۴ (2004)، در پژوهش خود با عنوان دانشگاه کارآفرین؛ دریافت که یک دانشگاه کارآفرین باید به کارآفرینان آینده، آموزش بدهد و حسی از کارآفرینی را در تمام قلمرو موضوعی در دانش آموختگان ایجاد نمایند و علاوه بر این، دانشگاه باید در راه کارآفرینی عمل کند.

راشید^۵ (2000)، در پژوهشی با عنوان نقش آموزش بر افزایش نگرش‌ها و خصوصیات کارآفرینانه دریافت که افرادی که تحت تأثیر آموزش‌های خاص

1 - Zampetakis

2 - Jain

3 - Sobel

4 - Schulte

5 - Rasheed

کارآفرینی قرار گرفته به نحو قابل ملاحظه یا نمرات بالاتری در انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل درونی، عزت نفس و خلاقیت را به خود اختصاص دادند. فیرزا^۱ (2004)، در پژوهشی با عنوان جستجو کردن سرچشمه‌های کارآفرینی؟ دریافتند که انگیزه کارآفرینان در شروع کار، تصمیم به خلق چیزهای بدیع نو و متفاوت بود و سود اقتصادی انگیزه و محرک اولیه رفتار کارآفرینان نبوده است.

مایرنا^۲ و همکاران (1989)، در پژوهشی با عنوان نقش کارآفرینی در رشد تکنولوژی و نوآوری شرکت‌ها دریافتند که انگیزه پیشرفت مدیران رابطه قابل ملاحظه‌ای با شاخص‌های رشد سالانه شرکت‌ها دارد.

پال و سکسن^۳ (1985)، در تحقیقی با عنوان کنترل کیفیت در تحقیقات آموزشی به این مطلب اشاره می‌نماید که بین محیط پرنشاط و صمیمی و روش‌های ابداع و نوآوری رابطه مثبت وجود دارد.

صمدی و شیرزادی (1387)، در پژوهشی با عنوان رابطه بین ابعاد جوّ سازمانی و خلاقیت دریافتند که از میان ابعاد جوّ سازمانی و خلاقیت، فقط بین بعد همکارانه جوّ با خلاقیت معلمان رابطه مثبتی وجود داشت.

شیرزادی (1385)، در پژوهشی به بررسی رابطه جوّ مدرسه با روحیه کارآفرینی در دانش‌آموزان دریافت که میان جوّ سازمانی و روحیه کارآفرینی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

موسوی (1383)، به بررسی رابطه بین جوّ سازمانی با فرسودگی شغلی کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مازندران پرداخت. نتیجه نشان داد که بین جوّ سازمانی و فرسودگی شغلی کارکنان رابطه وجود دارد. هر چه جوّ مطلوب‌تر درک شود، سطح فرسودگی شغلی کاهش می‌یابد.

رابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پرورش (رومی‌هی ...

در پژوهشی قاسمی نژاد (1381)، به تعیین رابطه جوّ سازمانی با استرس شغلی و رضایت شغلی دبیران شهر کرد پرداخت. نتایج پژوهش وی نشان داد جوّ سازمانی با استرس شغلی رابطه منفی دارد و با رضایت شغلی رابطه مثبت دارد.

سیادت و همکاران (1380)، به بررسی رابطه بین جوّ سازمانی با ویژگی‌های شخصیتی مدیران پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که بین ابعاد چهارگانه شخصیت با ابعاد جوّ سازمانی رابطه‌ای وجود ندارد.

خزائی (1380)، پژوهشی در زمینه بررسی رابطه بین جوّ سازمانی مدارس و میزان عزت نفس مدیران دریافت: بین جوّ سازمانی مدارس و میزان عزت نفس مدیران، میزان تحصیلات، رشته‌های تحصیلی و هم چنین میزان سابقه خدمت مدیریتی، مدیران رابطه معناداری وجود ندارد.

مقصودلو (1377)، در پژوهشی به بررسی رضایت دبیران با جوّ سازمانی آن‌ها پرداخت. نتایج نشان داد بین رضایت شغلی دبیران و جوّ سازمانی مدارس رابطه معنادار وجود دارد. هم چنین بین جوّ سازمانی و ماهیت کار رابطه معنادار وجود دارد.

با توجه به مبانی تئوریکی و تجربی فوق، این پژوهش درصدد است به ارزیابی جوّ نظام آموزش عالی و تأثیر آن در روحیه کارآفرینی دانشجویان بپردازد. فرضیه‌های آن عبارت هستند از:

1. بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد.
2. بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش خلاقیت دانشجویان رابطه وجود دارد.
3. بین جوّ نظام آموزش عالی و انگیزه پیشرفت دانشجویان رابطه وجود دارد.
4. بین جوّ نظام آموزش عالی و ریسک‌پذیری دانشجویان رابطه وجود دارد.
5. بین جوّ نظام آموزش عالی و آینده‌نگری دانشجویان رابطه وجود دارد.

6. بین ابعاد جوّ نظام آموزش عالی و ابعاد روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد.

روش

این پژوهش با هدف تأثیر جوّ نظام آموزش عالی بر روحیه کارآفرینی دانشجویان انجام شد. این پژوهش از حیث هدف کاربردی است و با روش توصیفی-همبستگی انجام شد.

آزمودنی‌ها: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری ورودی سال تحصیلی 1384 (دانشجویان سال آخر تحصیلی) تشکیل می‌دهند که تعداد دانشجویان بر طبق آمارهای موجود در مرکز انفورماتیک دانشگاه، 6962 نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بود. برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد؛ در نتیجه 364 نفر در این پژوهش مشارکت داشتند. که از این تعداد 43٪ یعنی 157 پرسشنامه در بین دانشجویان پسر سه دانشکده (پرستاری، فنی و علوم انسانی) توزیع شد و 57٪ یعنی 207 پرسشنامه در بین دختران سه دانشکده فوق توزیع گردید.

ابزار: برای اندازه‌گیری جوّ سازمانی از پرسشنامه جوّ سازمانی هالپین و کرافت استفاده گردید. این پرسشنامه شامل 54 سوال می‌باشد که 8 شاخص جوّ سازمانی- صمیمیت، عدم جوشش، روحیه، بازدارندگی، نفوذ، مراعات، کناره‌گیری، تأکید بر تولید - را مورد سنجش قرار می‌دهد و برای اندازه‌گیری روحیه‌ی کارآفرینی از پرسشنامه روحیه کارآفرینی شیرزادی (1385) استفاده گردید این پرسشنامه شامل 29 سوال می‌باشد که 4 شاخص روحیه‌ی کارآفرینی- خلاقیت، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، آینده‌نگری- را مورد سنجش قرار می‌دهد. برای تعیین روایی پرسشنامه‌ها، از روایی صوری و محتوا استفاده شد و پایایی از طریق همسانی درونی و روش آلفای کرونباخ برای پرسشنامه‌ی جوّ سازمانی 95٪ و کارآفرینی 90٪ محاسبه گردید.

شیوه تحلیل داده‌ها: از طریق نرم افزار کامپیوتری spss صورت گرفت و از آزمون‌های آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام استفاده شد.

یافته‌ها

در ارتباط با فرضیه اصلی، بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره 1، این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره 1: همبستگی جوّ نظام آموزش عالی و

پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان

سطح معنی داری	میزان همبستگی	میانگین	تعداد	
0/00	0/25**	151/12	364	جوّ نظام آموزش عالی
		99/17	364	پرورش روحیه کارآفرینی

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه کارآفرینی دانشجویان، با ضریب همبستگی $r = 0/25$ در سطح اطمینان $p < 0/01$ رابطه معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش پال و سکسن (1985)، هالپین و کرافت (1962)، شیرزادی (1385) با نتایج پژوهش حاضر در زمینه جوّ سازمانی و روحیه کارآفرینی همسو است.

در ارتباط با فرضیه فرعی اول، بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش خلاقیت دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره 2، این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲: همبستگی جوّ نظام آموزش عالی و

پرورش فلاقییت دانشجویان

تعداد	میانگین	میزان همبستگی	سطح معنی داری
364	151/12	0/04	0/38
364	21/21		

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین جوّ نظام آموزش عالی و پرورش خلاقیت دانشجویان، با ضریب همبستگی $R = 0/04$ و سطح اطمینان $p < 0/01$ رابطه معناداری وجود ندارد. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار نمی‌گیرد. زیرا برنامه‌های آموزشی نظیر کلاس، سمینار، کنفرانس و ارائه راه حل‌های چندگانه برای حل مسأله و فعالیت‌های جمعی برای پرورش خلاقیت دانشجویان فراهم نگردیده است.

در ارتباط با فرضیه فرعی دوم، بین جوّ نظام آموزش عالی و انگیزه پیشرفت دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره ۳، این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳: همبستگی جوّ نظام آموزش عالی و

انگیزه‌ی پیشرفت دانشجویان

تعداد	میانگین	میزان همبستگی	سطح معنی داری
364	151/12	0/25 **	0/00
364	27/6		

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین جوّ نظام آموزش عالی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان، با ضریب همبستگی $r = 0/25$ و سطح اطمینان $p < 0/01$ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش لئوناد و همکاران (2009)، ماینر و همکاران (1989)، قاسمی نژاد (1381) نشان داد بین جوّ

پژوهشنامه تربیتی
 سازمانی و انگیزه پیشرفت رابطه وجود دارد که نتایج این تحقیقات با پژوهش حاضر همسان است.

در ارتباط با فرضیه فرعی سوم، بین جوّ نظام آموزش عالی و ریسک‌پذیری دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره‌ی 4 این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره ی 4: همبستگی جوّ نظام آموزش عالی و

ریسک‌پذیری دانشجویان

سطح معنی داری	میزان همبستگی	میانگین	تعداد	
0/00	0/23**	151/12	364	نظام آموزش عالی
		23/77	364	ریسک‌پذیری

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین جوّ نظام آموزش عالی و ریسک‌پذیری دانشجویان با ضریب همبستگی $r = 0/23$ و سطح اطمینان $p < 0/01$ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش کوراتکو و همکاران (1989)، چولت (2004) نشان داد که بین مؤلفه‌های جوّ سازمانی و کارآفرینی رابطه وجود دارد که نتایج این تحقیقات با پژوهش حاضر همخوانی دارد.

در ارتباط با فرضیه فرعی چهارم، بین جوّ نظام آموزش عالی و آینده‌نگری دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره‌ی 5، این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره 5: همبستگی جوّ نظام آموزش عالی و آینده نگری دانشجویان

سطح معنی داری	میزان همبستگی	میانگین	تعداد	
0/00	0/18**	151/12	364	نظام آموزش عالی
		26/57	364	آینده نگری

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین جوّ نظام آموزش عالی و آینده نگری در دانشجویان با ضریب همبستگی $r = 0/18$ و سطح $p < 0/01$ رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. یافته‌های پژوهش راشید (2000)، چولت (2004)، مقصدلو (1377) نشان داد که بین آموزش‌های خاص کارآفرینی و مؤلفه‌های آینده‌نگری، عزت نفس و خلاقیت رابطه وجود دارد. نتایج این تحقیقات با پژوهش حاضر همسو است.

در ارتباط با فرضیه فرعی ششم، بین ابعاد جوّ نظام آموزش عالی و ابعاد روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد. جدول شماره 6، این تجزیه و تحلیل را نشان می‌دهد.

جدول شماره 6: ماتریس همبستگی بین ابعاد جوّ نظام

آموزش عالی و رومی‌هی کارآفرینی دانشجویان

ریسک پذیری	آینده نگری	انگیزه‌ی پیشرفت	خلاقیت	
0/19**	0/14**	0/19**	-0/06	روحیه
0/059	0/001	0/06	-0/05	عدم جوشش
0/088	0/19**	0/14**	0/012	صمیمیت
0/10**	0/003	-0/07	0/13**	بازدارندگی
0/09	0/008	-0/01	0/27**	کناره گیری
0/12**	0/14**	0/24**	0/07	مراعات
0/13*	0/10*	0/06	0/12*	تأکید بر تولید
0/19**	0/16**	0/18**	0/01	نفوذ

$P < 0/01$ ** $P < 0/05$ *

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد که بین ابعاد جوّ سازمانی و ابعاد روحیه‌ی کارآفرینی رابطه وجود دارد.

بر اساس تحلیل‌های آماری، بعد روحیه در انگیزه پیشرفت و بعد صمیمیت در آینده‌نگری و بعد نفوذ در ریسک‌پذیری دانشجویان بیشترین تأثیر را دارد و روحیه کارآفرینی را در آن‌ها تقویت می‌نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش مطالعه رابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پژوهش روحیه کارآفرینی دانشجویان می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های جوّ نظام آموزش عالی و پرورش روحیه کارآفرینی رابطه مثبتی وجود دارد. منبع اصلی جوّ سازمانی ادراک افراد از جنبه‌های عینی و محسوس سازمان و توصیف آن‌ها از ویژگی‌های درونی سازمان است که بر رفتار آن‌ها تأثیر می‌گذارد. چنانچه اعضا، جوّ نظام آموزش عالی را بسته درک کنند تمایلی به همکاری ندارند، بی‌تعهدی در آن‌ها بالاست ارتباط با مدیریت در کم‌ترین حد و عملکرد بر مبنای بخشنامه‌ها است در نتیجه از کار خلاق و نوآور خبری نیست؛ اما اگر اعضا، جوّ نظام آموزش عالی را باز درک کنند، روحیه گروهی بالا است و همکاری بین اعضا برای کارهای خلاق وجود دارد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، جوّ سازمانی با مؤلفه‌هایی نظیر انگیزه پیشرفت (زامپتاکس، 2009)، ریسک‌پذیری (چولت، 2004) آینده‌نگری (راشید، 2000) رابطه مستقیمی دارد، بنابراین دانشگاه‌هایی که دارای جوّی کارآمد، نوآور و کارآفرین هستند نسبت به تغییر و تحولات انعطاف داشته و فعالیت‌های آموزشی خود را با نیازهای جهان امروز و آینده منطبق می‌نمایند. بر اساس بحث فوق به نظر می‌رسد برای جوّ باز و انعطاف‌پذیری در نظام آموزش عالی تغییرات ذیل الزامی است:

- در نظام آموزش عالی پژوهش گروهی و فعالیت‌های جمعی تشویق شود و هم چنین قوانین در راستای جوّ کارآفرین اصلاح شود.
- با برگزاری کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی انگیزه پیشرفت در دانشجویان ایجاد و تقویت شود.

رابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پرورش رومی‌ی ...

- با برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی با اهدافی نظیر تقویت روحیه ریسک‌پذیری، تجدید نگرش‌ها در جهت پذیرش تغییر، پژوهش به منظور یافتن کاربردهای جدید از دانش علمی، آموزش فرایند راه‌اندازی کسب و کار در دانشجویان ایجاد شود.
- با برنامه‌های آموزشی نظیر کلاس، سمینار، کنفرانس و ارائه راه‌حل‌های چندگانه برای حل مسأله و پرورش خلاقیت در دانشجویان ایجاد شود.
- با برنامه‌های آموزشی نظیر کارگاه به اعضا آموزش داده شود تا به طور غیرمستقیم در جهت جوّ باز در نظام آموزش عالی گام برداشته شود.

کتابنامه

- آونز، رابرت جی. (1382). رفتار سازمانی در آموزش و پرورش. ترجمه: قربانعلی سلیمی و احمد علی فروغی ابری. اصفهان: انتشارات نقش مانا.
- اکبری، کرامت ا. . (1387). توسعه کارآفرینی (رویکرد آموزشی). تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- خزایی، زهرا. (1380). بررسی رابطه جوّ سازمانی و میزان عزت نفس مدیران در دبیرستانهای دخترانه ناحیه 2 مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده دانشگاه تهران.
- سیادت، سید علی. بختیار، حسنعلی. سلیمی، قربانعلی. (1380). بررسی رابطه جوّ سازمانی با ویژگی‌های شخصیتی مدیران مدارس متوسطه شهر اصفهان. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. دوره سوم. شماره چهارم.
- شولتز، دوان. شولتز، سیدنی ال. (1377). ترجمه: یحیی سید محمدی. تهران: هما.
- شیرزادی، هما. (1385). بررسی رابطه جوّ سازمانی مدرسه با روحیه کارآفرینی در دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه تهران.

- صمد آقایی، جلیل. (1378). سازمان های کارآفرین. تهران: مدیریت دولتی.
- صمدی، پروین. شیرزادی، هما. (1387). بررسی رابطه بین ابعاد جوّ سازمانی و خلاقیت در معلمان شهرستان سمنان. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه تهران.
- عدلی. فریبا. (1384). مدیریت دانش حرکت به فراسوی دانش. تهران: انتشارات فراشناختی اندیشه.
- قاسمی نژاد، افسر. (1381). تعیین رابطه جوّ سازمانی با استرس شغلی و رضایت شغلی دبیران. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان.
- مقصدلو، نادر. (1377). بررسی رابطه رضایت شغلی دبیران با جوّ سازمانی آنها در دبیرستانهای گرگان. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری.
- Fairs,sh(2004). Seeking entrepreneurial origins:Are entrepreneurs born or made? Available at: [http://www.celcee.edu/\[2009/5/20\]](http://www.celcee.edu/[2009/5/20])
- Jain a ،Sanjay& Georgeb, Georgeb. (2009). Academics or entrepreneurs? Investigating role identity modification of university scientists involved in commercialization activity. Research Policy. No2311 ،PP:2-14 .
- Lee,Sang m & Peterson,Suzanne j. (2000). Culture,entrepreneurial orientation and global competitiveness. Entrepreneurial orientation. pp:401-416 .
- Miner,J. B & Smith,N. R. & Bracker,J. S. (1989). Role of entrepreneurial raskmotivation in the growth of technologically innovative firms. Journal of Applied psychology. Vol. 74,pp:554-560 .
- Pal,S. K. &Saxean,P. C. (1985). Quality control in Educational Research. Metrolition,New Dehli .
- Rasheed,H. S. (2000). Developing entrepreneurial potential in youth:The effect of entrepreneurial education and venture creation. Available at: <http://www.Coba.usf>

... (ابطه‌ی جوّ نظام آموزش عالی و پرورش رومیه‌ی ...)

edu/departments/management/Faculty/youth entrepreneurship .
[2009/5/27]

- Schulte, Peter. (2004). The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development. Higher Education in Europe. No,2. pp:188-191 .
- Sobel, Russell & King, Kerry. (2008). Does school increase the rate of youth entrepreneurship?. Economics of Education. NO,27. PP:429-4
- Zampetakis a, Leonidas A & Beldekos a Panagiotis & Moustakis a Vassilis S. (2009) .“Day-to-day” entrepreneurship within organisations: The role of trait Emotional Intelligence and Perceived Organisational Support. European Management Journal 27, 165– 175 .